

POSTANOWIENIE

Dnia 6 października 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kuryło (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Dawid Miąsik

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska

Protokolant Grażyna Niedziałkowska

w sprawie z odwołania L. S.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

o wysokość świadczenia,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 6 października 2015 r.,

zagadnienia prawnego przekazanego postanowieniem Sądu Apelacyjnego [...]

z dnia 9 czerwca 2015 r.,

"Czy użyty w art. 25a ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz. U. z 2013 r., poz. 1440) zwrot: "składek na ubezpieczenie emerytalne zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego po dniu 31 stycznia roku, za który przeprowadzono ostatnią waloryzację, o której mowa w art. 25" oznacza, że przez ostatnią waloryzację, tzw. roczną należy rozumieć waloryzację składek przeprowadzoną w dniu 1 czerwca roku poprzedzającego rok, w którym następuje wypłata emerytury, a tym samym w przypadku emerytur wypłacanych od dnia 1 czerwca (i po tym dniu) nie przeprowadza się kolejnej waloryzacji, o której mowa w art. 25 ustawy o emeryturach i rentach z FUS; czy też w przypadku wypłaty emerytury od dnia 1 czerwca danego roku (lub po tym dniu), "ostatnią" waloryzacją, o której mowa w art. 25, po myśli art. 25a ust. 1, jest waloryzacja dokonana 1 czerwca roku, w którym następuje wypłata emerytury, a w konsekwencji czy i w jakim zakresie należy przeprowadzać waloryzację składek w sposób określony w art. 25a ust. 2 punkty 1-4 w przypadku tych ubezpieczonych, którym emerytura wypłacana jest poczynając od dnia 1 czerwca lub po tym dniu?"

odmawia podjęcia uchwały.

UZASADNIENIE

Przestawione Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne wyłoniło się w trakcie rozpoznawania przez Sąd Apelacyjny apelacji od wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 16 października 2014 r., zapadłego w sprawie z odwołania ubezpieczonego L. S. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych dotyczącej wysokości świadczenia. W sprawie tej ustalono następujący stan faktyczny:

L. S. - urodzony 29 maja 1954 r. - w dniu 29 kwietnia 2014 r. złożył wniosek o przyznanie mu emerytury. Decyzjami z dnia 9 czerwca 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych - na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 748 ze zm.; dalej jako ustawa o emeryturach i rentach z FUS) - przyznał wnioskodawcy emeryturę od dnia 29 maja 2014 r., to jest od daty osiągnięcia wieku emerytalnego. W treści jednej z decyzji ustalono wysokości świadczenia zgodnie z art. 183 powołanej ustawy na kwotę 2.707,31 zł, na którą składa się 20% emerytury w wysokości 2.680,92 zł, obliczonej w myśl art. 53 oraz 80% emerytury w wysokości 2.713,91 zł, obliczonej stosownie do art. 26 ustawy. Natomiast w drugiej decyzji ustalono wysokość świadczenia wyłącznie na podstawie art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, uzyskując kwotę 2.713,91 zł. W obydwu decyzjach zaznaczono, że wypłata emerytury podlega zawieszeniu w związku z kontynuacją przez ubezpieczonego zatrudnienia, zaś ostateczna wysokość świadczenia zostanie ustalona z chwilą podjęcia jego wypłaty, tj. po rozwiązaniu stosunku pracy i zgłoszeniu stosownego wniosku.

W dniu 13 czerwca 2014 r. L.S. złożył wniosek o „wznowienie wypłaty świadczenia”, załączając świadectwo pracy z tej samej daty.

Decyzją z 30 czerwca 2014 r. organ rentowy ustalił wysokość i podjął wypłatę emerytury wnioskodawcy od dnia 1 czerwca 2014 r. W treści decyzji ustalono wysokość emerytury zgodnie z art. 183 ustawy o emeryturach i rentach z FUS na kwotę 2.513,39 zł, na którą składa się 20% emerytury w wysokości 2.680,71 zł, obliczonej w myśl art. 53 oraz 80% emerytury w wysokości 2.471,56 zł,

obliczonej zgodnie z art. 26 tej ustawy. Jednocześnie decyzją z tej samej daty ustalono wysokość świadczenia zgodnie z art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z FUS na kwotę 2.471,56 zł, zawieszając jego wypłatę jako świadczenia mniej korzystnego.

Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 16 października 2014 r. oddalił odwołanie ubezpieczonego od powyższej decyzji.

Sąd pierwszej instancji stwierdził, że obliczając wysokość emerytury wnioskodawcy organ rentowy prawidłowo zastosował przepisy art. 183 ust. 1 i 5 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, zgodnie z którymi emerytura przyznana na wniosek osoby ubezpieczonej urodzonej po dniu 31 grudnia 1948 r., z wyjątkiem ubezpieczonych, którzy pobrali emeryturę na podstawie przepisów art. 46 lub 50, o ile osoba ta nie była członkiem otwartego funduszu emerytalnego albo złożyła wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa i która osiągnęła wiek uprawniający do emerytury w roku kalendarzowym 2013 albo 2014, wynosi: 20% emerytury obliczonej na podstawie art. 53 oraz 80% emerytury obliczonej na podstawie art. 26. Wysokość części emerytury wnioskodawcy obliczonej na podstawie art. 53 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie została zakwestionowana przez świadczeniobiorcę (jako wyliczona w sposób tożsamy z decyzją z dnia 9 czerwca 2014 r.). Spór dotyczy wysokości części emerytury ubezpieczonego obliczonej na podstawie art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z FUS - niższej od kwoty wskazanej w decyzji z dnia 9 czerwca 2014 r. i przesądzającej o niższej łącznej wysokości całego świadczenia. W myśl powołanego przepisu, emerytura odpowiada równowartości kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia ustalonej w sposób określony w art. 25 przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego, z uwzględnieniem ust. 5 i art. 183. Przepis art. 25 ust. 1 przewiduje zaś, że podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem waloryzacji składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury, oraz zwaloryzowanego kapitału początkowego określonego w art. 173-175, z

zastrzeżeniem art. 185. Zasady waloryzacji składek określa art. 25 ust. 3-12 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Waloryzacji podlega kwota składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego na dzień 31 stycznia roku, za który waloryzacja jest przeprowadzana, powiększona o kwoty z tytułu przeprowadzonych waloryzacji (art. 25 ust. 4). Waloryzacja składek polega na pomnożeniu zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego składek na ubezpieczenie emerytalne przez wskaźnik waloryzacji (art. 25 ust. 5), przy czym w myśl art. 25 ust. 3, waloryzację składek przeprowadza się corocznie, od dnia 1 czerwca każdego roku, poczynając od waloryzacji za rok 2000, z uwzględnieniem art. 25a. Przepis art. 25a ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przewiduje zaś, że przy ustalaniu wysokości emerytury kwota składek zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego po dniu 31 stycznia roku, za który przeprowadzono ostatnią waloryzację, o której mowa w art. 25, jest waloryzowana kwartalnie. Szczegółowe reguły waloryzacji kwartalnej wynikają z art. 25a ust. 2-5 ustawy, przy czym ust. 2 pkt 2 tego przepisu stanowi, że w przypadku ustalania wysokości emerytury w drugim kwartale danego roku ostatniej kwartalnej waloryzacji dokonuje się za czwarty kwartał poprzedniego roku. Zdaniem Sądu Okręgowego, z przywołany przepisów jasno wynika, że zasadą tak waloryzacji składek, jak i kapitału początkowego jest waloryzacja roczna, a waloryzacja kwartalna przewidziana w art. 25a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych stanowi odstępstwo od tejże zasady. Waloryzacja kwartalna nie dotyczy osób, których emerytura zostaje ustalona w czerwcu danego roku, gdyż ich składki i kapitał na dzień 1 czerwca zostały zwaloryzowane wskaźnikiem rocznym, a więc za cały rok poprzedzający ustalenie emerytury. Przepisy art. 25 i 25a ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie naruszają zasady równości wobec prawa, lecz jedynie różnicują sytuację ubezpieczonych w zależności od miesiąca przechodzenia na emeryturę, co jest cechą relewantną. Sąd Okręgowy zauważył, że w niniejszej sprawie decyzjami z dnia 9 czerwca 2014 r. ZUS obliczył co prawda wysokość emerytury wnioskodawcy na dzień 29 maja 2014 r. - przy czym ustalając wysokość części świadczenia na podstawie art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z FUS uwzględnił zwaloryzowaną kwotę składek oraz kapitału początkowego z zastosowaniem kwartalnej waloryzacji. Jednakże określona w ten sposób

wysokość emerytury nie była ostateczna, gdyż wnioskodawca kontynuował zatrudnienie i wypłata świadczenia została zawieszona. Tym samym - jak słusznie i w pełni jednoznacznie wskazano w treści powyższej decyzji - ostateczna wysokość świadczenia mogła zostać ustalona dopiero w momencie podjęcia jego wypłaty. Ostateczną wysokość emerytury wnioskodawcy ustalono decyzją z 30 czerwca 2014 r. na dzień 1 czerwca 2014 r. i od tego też dnia podjęto wypłatę świadczenia. Przy obliczeniu emerytury na podstawie art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z FUS organ rentowy uwzględnił zatem zwaloryzowaną kwotę składek oraz kapitału początkowego z zastosowaniem rocznych wskaźników waloryzacji. Decyzja ta jest więc w pełni prawidłowa. Skoro bowiem w przepisie art. 25 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS mowa jest o wypłacie emerytury, a nie o przyznaniu prawa do świadczenia (które wnioskodawca nabył wcześniej), to organ rentowy słusznie zastosował w zaskarżonej decyzji roczną waloryzację kapitału i składek - uwzględniając datę spełnienia przez wnioskodawcę przesłanek do podjęcia wypłaty świadczenia.

Rozpoznając apelację ubezpieczonego od powyższego wyroku, Sąd Apelacyjny powziął wątpliwości co do interpretacji obowiązujących przepisów, wyrażające się w przedstawionym zagadnieniu prawnym.

Sąd drugiej instancji podkreślił, że zaprezentowany przez Sąd Okręgowy sposób interpretacji art. 25 i 25a ustawy o emeryturach i rentach z FUS jest zbieżny z przedstawionym przez Sądy Apelacyjne w Łodzi (wyrok z dnia 13 lutego 2013 r., III AUa 757/12, LEX nr 1282781) i w Krakowie (wyrok z dnia 22 sierpnia 2012 r., III AUa 325/12, LEX nr 1216319). Sąd Apelacyjny w Łodzi w uzasadnieniu swego orzeczenia wskazał, między innymi, że „jest oczywiste, iż waloryzacja kwartalna nie dotyczy osób, których emerytura zostaje ustalona w czerwcu danego roku, gdyż ich składki i kapitał na dzień 1 czerwca zostały zwaloryzowane wskaźnikiem rocznym, a więc za cały rok poprzedzający ustalenie emerytury. Osoby przechodzące na emeryturę w kwietniu lub w maju danego roku, czyli w pozostałych miesiącach II kwartału, także mają zwaloryzowane składki za cały poprzedni rok, a to dzięki mechanizmowi waloryzacji kwartalnej, ponieważ w tym przypadku ostatniej waloryzacji kwartalnej dokonuje się za czwarty kwartał poprzedniego roku, a więc poprzedzający przejście na emeryturę objęty jest waloryzacją”. Z kolei odmiennie

przedstawiono sposób obliczania emerytury i waloryzacji składek oraz kapitału początkowego w publikacji „Meritum. Ubezpieczenia Społeczne 2015” (wyd. Wolters Kluwer SA, Warszawa 2015), w której zawarto przykład obliczenia wysokości emerytury przyznanej i wypłacanej od dnia 1 października 2013 r., uwzględniający: składki zwaloryzowane rocznie (zewidencjonowane na koncie ubezpieczonego na dzień 31 stycznia 2012 r., tj. zwaloryzowane rocznie składki za lata 1999-2011); składki zwaloryzowane kwartalnie (składki zewidencjonowane na koncie za okres od I kwartału 2012 do I kwartału 2013 r. włącznie) oraz składki, które nie podlegają waloryzacji (składki zewidencjonowane na koncie ubezpieczonego za miesiące przypadające po I kwartale 2013 r., tj. od 1 kwietnia 2013 r. do 30 września 2013 r., czyli do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury). Jeszcze inaczej kwestię waloryzacji składek i kapitału rozstrzygnął Sąd Okręgowy w T. w sprawie o sygn. akt IV U ...7/14, w której to sprawie wypłata emerytury nastąpiła również od dnia 1 czerwca 2014 r., a pozwany organ rentowy dokonał waloryzacji rocznej w dniu 1 czerwca 2014 r. Sąd Okręgowy w T. wyrokiem z dnia 13 listopada 2014 r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że ustalił, iż kwota składek i kwota kapitału początkowego zaewidencjonowane na koncie ubezpieczonego po dniu 31 stycznia 2014 r., za który przeprowadzono ostatnią waloryzację, podlegają waloryzacji kwartalnej za IV kwartał 2013 r., powiększonej o kwoty uzyskane w wyniku poprzedniej waloryzacji kwartalnej.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, zarówno pogląd prezentowany przez Sąd Okręgowy w niniejszej sprawie, jak i przez Sądy Apelacyjne w Łodzi i w Krakowie, a także w wyżej wymienionej publikacji nie do końca znajduje uzasadnienie w przytoczonych przepisach ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, w przypadku emerytury wypłacanej w kwietniu lub w maju danego roku waloryzacji kwartalnej nie podlegają składki i kapitał za cały poprzedni rok, ale zaewidencjonowane na koncie na dzień 31 października roku poprzedniego.

Według Sądu Apelacyjnego, kwestia waloryzacji składek i kapitału początkowego uregulowana w art. 25 i art. 25a ustawy emerytalnej nie jest jednoznaczna. Zakładając racjonalność ustawodawcy wypada stwierdzić, że waloryzacją kwartalną nie powinny być objęte składki za okres roku lub dłuższy,

bo wtedy ma zastosowanie, z mocy art. 25 ust. 3 i 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, roczna waloryzacja składek. Zasadne jest przyjęcie koncepcji, że w przypadku wypłaty emerytury w czerwcu 2014 r., a więc po rocznej waloryzacji składek zewidencjonowanych na koncie na dzień 31 stycznia 2014 r., nie można dokonywać waloryzacji kwartalnej składek. Kwartalna waloryzacja składek winna być przeprowadzana w przypadku wypłaty emerytury w okresach od 1 stycznia do 31 maja danego roku (art. 25a ust. 2 pkt 1 i 2) i od 1 października do 31 grudnia danego roku (art. 25a ust. 2 pkt 4).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepis art. 390 § 1 k.p.c. przyznaje sądowi rozpoznającemu sprawę w drugiej instancji, w wypadku powstania zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości, możliwość przedstawienia tego zagadnienia do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu. Instytucja ta, prowadząca do związania sądów niższej instancji w danej sprawie poglądem Sądu Najwyższego zawartym w uchwale, jest wyjątkiem od konstytucyjnej zasady podległości sędziiego tylko Konstytucji i ustawom (art. 178 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej) i reguły samodzielnego rozstrzygnięcia sprawy przez sąd właściwy. Ze względu na tę wyjątkowość, przesłanka stosowania art. 390 § 1 k.p.c. powinna być wykładana ściśle. Zagadnienie prawne, stanowiące przedmiot pytania sądu drugiej instancji, musi zatem odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1/ być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNP 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), 2/ być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179), 3/ pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą tak, by udzielenie odpowiedzi na postawione pytanie ułatwiło sądowi

odwoławczemu podjęcie decyzji jurysdykcyjnej co do istoty sprawy (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 1998 r., III CZP 35/98, LEX nr 519292; z dnia 30 maja 2003 r., III CZP 30/03, LEX nr 109444; z dnia 25 czerwca 2008 r., III CZP 49/08, LEX nr 437197; z dnia 17 kwietnia 2009 r., III CZP 10/09, LEX nr 496383; z dnia 9 lipca 2009 r., III CZP 38/09, LEX nr 518116, z dnia 12 sierpnia 2009 r., II PZP 8/09, LEX nr 529760 i z dnia 22 października 2009 r., III CZP 75/09, LEX nr 532090) i 4/ dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście poważne wątpliwości, gdyż użycie przez ustawodawcę przymiotnika kwalifikującego oznacza, że w razie powstania wątpliwości pierwszego stopnia, tj. zwykłych, sąd drugiej instancji obowiązany jest rozwiązać je we własnym zakresie (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 października 2005 r., III CZP 68/05, LEX nr 175457). Z jednej strony przedstawione w opisanym trybie zagadnienie prawne nie może mieć charakteru teoretycznego, oderwanego od okoliczności rozpoznawanej sprawy tak, by odpowiedź na nie była zbędna dla rozstrzygnięcia sporu, gdyż rozważanie problemów natury teoretycznej jest domeną nauki prawa (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 2008 r., III CZP 42/08, LEX nr 420375 i z dnia 22 maja 2009 r., III CZP 23/09, LEX nr 508838). Musi zatem istnieć związek przyczynowy pomiędzy zadaniem przez sąd drugiej instancji pytaniem prawnym, a podjęciem decyzji w sprawie, w której powstały poważne wątpliwości (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 27 sierpnia 1996 r., III CZP 91/96, OSNC 1997 nr 1, poz. 9; z dnia 13 kwietnia 2000 r., III CZP 39/99, LEX nr 51656; z dnia 9 czerwca 2005 r., III CZP 31/05, LEX nr 180857 i uchwała z dnia 23 września 2004 r., III CZP 48/04, OSNC 2005 nr 9, poz. 153). Z drugiej jednak strony instytucja zagadnień prawnych służy rozstrzyganiu wątpliwości o charakterze jurydycznym, a nie wspieraniu sądu orzekającego w dokonywaniu ustaleń. Nie wszystkie też wątpliwości prawne usprawiedliwiają podejmowanie uchwały na podstawie art. 390 § 1 k.p.c., lecz tylko takie, które kształtują podstawę prawną rozstrzygnięcia, a zagadnienie prawne przedstawione Sądowi Najwyższemu nie może sprowadzać się do pytania o sam sposób rozwiązania konkretnego sporu (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2007 r., II CZP 163/06, LEX nr 260397; z dnia 10 maja 2007 r., II UZP 1/10, OSNP 2008 nr 3-4, poz. 49; z dnia 9 kwietnia 2008 r., II PZP 5/08, OSNP 2009 nr 15-16, poz. 203 i z dnia 5 listopada

2009 r., II PZP 11/09, LEX nr 551886).

Odnosząc powyższe rozważania do treści przedmiotowego zagadnienia prawnego wypada stwierdzić, że w świetle opisanego przez Sąd Apelacyjny stanu faktycznego sprawy można mieć wątpliwości, czy rozwiązanie przedstawionego Sądowi Najwyższemu problemu będzie miało wpływ na ukształtowanie podstawy prawnej przyszłego orzeczenia merytorycznego. Mając na względzie unormowania art. 108 w związku z art. 183 ust. 6 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, pojawia się pytanie o zasadność dokonania przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w czerwcu 2014 r. ponownego ustalenia podstawy obliczenia wysokości emerytury ubezpieczonego (a nie ponownego ustalenia samej wysokości świadczenia) w sytuacji, gdy prawo do emerytury, nabyte z mocy art. 24 tego aktu, zostało przyznane wnioskodawcy a świadczenie obliczono decyzjami organu rentowego już w maju 2014 r., z jednoczesnym zawieszeniem wypłaty świadczenia z uwagi na kontynuowanie przez uprawnionego zatrudnienia u dotychczasowego pracodawcy bez rozwiązania stosunku pracy. Samo zaś zagadnienie prawne sformułowane jest bardzo szeroko, z uwzględnieniem różnych wariantów stanu faktycznego, również takich, które nie mają odzwierciedlenia w realiach niniejszej sprawy. Odpowiedź na tak postawione pytanie (a właściwie szereg pytań) wymaga dokonania wykładni całej regulacji art. 25 i art. 25a ustawy o emeryturach i rentach z FUS w części dotyczącej waloryzacji składek na ubezpieczenie emerytalne zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego, a stanowiących podstawę obliczenia emerytury. Tego rodzaju swoisty komentarz do powołanych przepisów nie mieści się w formule uchwały, co skłoniło Sąd Najwyższy do odmowy rozstrzygnięcia przedstawionego zagadnienia prawnego w trybie art. 390 § 1 k.p.c.

Nawiązując zaś do budzących kontrowersje unormowań prawnych warto przypomnieć, że kwestia sposobu waloryzacji składek na ubezpieczenie emerytalne zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego wyłania się przy ustalaniu podstawy obliczenia emerytury, do której prawo nabywane jest na mocy art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, a której wysokość ustalana jest zgodnie z art. 26 tej ustawy. W myśl art. 26 ust. 1 ustawy, emerytura stanowi bowiem równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia ustalonej w sposób określony w art. 25 przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku

równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego. Mający zastosowanie z mocy tego odesłania przepis art. 25 ust. 1 ustawy wskazuje – jako podstawę obliczenia emerytury – kwotę składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem waloryzacji składek zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury, oraz zwaloryzowanego kapitału początkowego określonego w art. 173-175.

Składki na ubezpieczenie emerytalne gromadzone na indywidualnych kontach ubezpieczonych nie są wprawdzie inwestowane, lecz przeznaczone na bieżącą wypłatę świadczeń, jednak jako składnik podstawy obliczenia emerytury podlegają waloryzacji. W myśl art. 25 ust. 5 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, waloryzacja ta sprowadza się do pomnożenia zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego składek przez wskaźnik waloryzacji, o jakim mowa w ust. 6-10 tego artykułu. W świetle art. 25 ust. 3 ustawy, składki te podlegają w pierwszym rzędzie waloryzacji rocznej, od dnia 1 czerwca każdego roku, poczynając od waloryzacji za 2000 rok, natomiast waloryzacja kwartalna, uregulowana w art. 25a ustawy, stanowi jej uzupełnienie. Zgodnie z art. 25 ust. 4 ustawy, mechanizm waloryzacji ma charakter narastający i oznacza dodawanie kwoty wynikającej z poprzedniej waloryzacji i kwoty składek za dany rok oraz podwyższenie tak uzyskanej sumy wskaźnikiem waloryzacji (pomnożenie jej przez wskaźnik waloryzacji). Wskaźnik waloryzacji jest równy wskaźnikowi cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem w roku kalendarzowym poprzedzającym termin waloryzacji w stosunku do poprzedniego roku powiększonemu o wzrost realny sumy przypisu składek na ubezpieczenie emerytalne w roku kalendarzowym poprzedzającym termin waloryzacji w stosunku do roku poprzedniego.

Roczna waloryzacja polega na tym, że w czerwcu danego roku waloryzuje się składki należne do końca poprzedniego roku kalendarzowego, a podlegające zaewidencjonowaniu na koncie ubezpieczonego do dnia 31 stycznia roku, w którym przeprowadzana jest waloryzacja (roku waloryzacji). Waloryzację roczną składek przeprowadza się w dniu 1 czerwca z tego względu, że wskaźnik owej waloryzacji za poprzedni rok ogłaszany jest do dnia 25 maja kolejnego roku. Waloryzacja składek przeprowadzana w danym roku oznacza więc podwyższenie

(zwaloryzowanie) kwoty składek należnych do końca poprzedniego roku, a wpłaconych do dnia 31 stycznia roku waloryzacji. Wyznaczenie daty 31 stycznia, jako dnia ustalenia stanu konta podlegającego rocznej waloryzacji, jest uzasadnione tym, że zgodnie z art. 47 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 121), wpłaty składek za dany miesiąc należy dokonać do określonego dnia następnego miesiąca, zatem wpłata składki za grudzień danego roku następuje w styczniu kolejnego roku.

W wyniku ostatniej rocznej waloryzacji przeprowadzonej przed przyznaniem ubezpieczonemu prawa do emerytury podwyższeniu wskaźnikiem waloryzacyjnym podlegają zatem składki należne do końca roku kalendarzowego poprzedzającego rok, w którym przeprowadzana jest ta waloryzacja. Natomiast składki należne za okres po zakończeniu tegoż roku obrachunkowego, które nie zostaną objęte kolejną roczną waloryzacją (gdyż ta nastąpi już po przyznaniu i obliczeniu wysokości świadczenia) podlegają waloryzacji kwartalnej, o jakiej mowa w art. 25a ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

W trybie tego przepisu waloryzowana jest kwota składek zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego na ostatni dzień pierwszego miesiąca kwartału, za który przeprowadzana jest waloryzacja, powiększona o kwoty uzyskane w wyniku poprzednich waloryzacji kwartalnych. Zatem, podobnie jak w przypadku waloryzacji rocznych, także i w tym przypadku mechanizm waloryzacji ma narastający charakter i oznacza dodawanie kwoty wynikającej z poprzedniej waloryzacji i kwoty składek za dany kwartał oraz podwyższanie tak uzyskanej sumy wskaźnikiem waloryzacji. Natomiast wskaźnik waloryzacji jest wynikiem algorytmu podobnego do stosowanego przy waloryzacji rocznej, z tą różnicą, że chodzi o stosunek cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem w kwartale, z który przeprowadzana jest waloryzacja do poprzedniego kwartału, powiększony o wzrost realny sumy przypisu składek na ubezpieczenie emerytalne w kwartale, za który przeprowadzana jest waloryzacja w stosunku do kwartału poprzedniego.

Zastosowanie powyższych zasad oznacza, że podstawę obliczenia emerytury będzie zawsze stanowić suma składek po ostatniej waloryzacji rocznej powiększona o poddane waloryzacji kwartalnej składki należne za dalszy okres do

końca miesiąca poprzedzającego miesiąc początkujący wypłatę.

Mechanizm ustalania podstawy obliczenia świadczenia można zilustrować na przykładzie wniosków emerytalnych złożonych - jak w niniejszym przypadku - w 2014 r.

Jeśli wysokość emerytury ustalana jest w okresie od stycznia do maja tego roku, wówczas ostatnią waloryzacją roczną jest waloryzacja przeprowadzona w dniu 1 czerwca 2013 r., dotycząca składek wpłaconych do końca 2012 r. i zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do dnia 31 stycznia 2013 r. Waloryzacji kwartalnej podlegają zatem kwoty składek należnych poczynając od dnia 1 stycznia 2013 r., które nie będą poddane kolejnej rocznej waloryzacji, skoro ta nastąpi dopiero w dniu 1 czerwca 2014 r.

Na podstawie obliczenia emerytury przyznanej w pierwszym kwartale 2014 r. składa się zatem - obok zwaloryzowanego kapitału początkowego - suma:

1/ kwoty składek ustalonej po ostatniej rocznej waloryzacji przeprowadzonej 1 czerwca 2013 r. (tj. kwoty zwaloryzowanych składek należnych do końca 2012 roku); 2/ kwoty składek należnych za 2013 r. poddanych waloryzacji kwartalnej w myśl art. 25a ust. 1 pkt 1 ustawy, obejmująca - stan konta po pierwszym kwartale 2013 r. (kwota składek zaewidencjonowanych do końca kwietnia tego roku) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacji za pierwszy kwartał 2013 r.; stan konta po drugim kwartale 2013 r. (kwota składek zaewidencjonowana do końca lipca tego roku) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacji za drugi kwartał 2013 r. i stan konta po trzecim kwartale 2013 r. (kwota składek zaewidencjonowanych do końca października tego roku) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacyjnym za trzeci kwartał 2013 r.

3/ nominalnej kwoty składek należnych za okres po zakończeniu trzeciego kwartału 2013 r. do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc wypłaty emerytury, które w świetle art. 25a ust. 1 pkt 1 ustawy nie podlegają waloryzacji kwartalnej, gdyż ta kończy się wraz z trzecim kwartałem 2013 r., a jednocześnie nie zostaną objęte kolejną waloryzacją roczną, która nastąpi dopiero w dniu 1 czerwca 2014 r.

Jeśli wypłata emerytury następuje w drugim kwartale 2014 r., ale przed dniem 1 czerwca tego roku, wówczas na podstawie obliczenia świadczenia składa się suma:

1/ kwoty składek ustalonej po ostatniej rocznej waloryzacji przeprowadzonej 1 czerwca 2013 r.;

2/ kwoty składek należnych za 2013 r. poddanych waloryzacji kwartalnej w myśl art. 25a ust.1 pkt 2 ustawy, obejmująca - stan konta po pierwszym kwartale 2013 r. (kwota składek zaewidencjonowanych do końca kwietnia tego roku) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacji za pierwszy kwartał 2013 r.; stan konta po drugim kwartale 2013 r. (kwota składek zaewidencjonowanych do końca lipca tego roku) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacji za drugi kwartał 2013 r. i stan konta po trzecim kwartale 2013 r. (kwota składek zaewidencjonowanych do końca października tego roku) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacyjnym za trzeci kwartał 2013 r. oraz stan konta po czwartym kwartale 2013 r. (kwota składek zaewidencjonowanych do końca stycznia 2014 r.) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacji za czwarty kwartał 2013 r.

3/ nominalnej kwoty składek należnych za okres po zakończeniu czwartego kwartału 2013 r. do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc wypłaty emerytury, które w świetle art. 25a ust. 1 pkt 2 ustawy nie podlegają waloryzacji kwartalnej, gdyż ta kończy się wraz z czwartym kwartałem 2013 r., a jednocześnie nie zostaną objęte kolejną waloryzacją roczną, przypadającą na dzień 1 czerwca 2014 r.

W przypadku ustalania wysokości emerytury w czerwcu 2014 r., składki zaewidencjonowane na koncie ubezpieczonego podlegają jedynie rocznej waloryzacji. Waloryzacja roczna przeprowadzona w dniu 1 czerwca 2014 r. dotyczy bowiem składek wpłaconych do końca 2013 r. i zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego na dzień 31 stycznia 2014 r. Składki te nie podlegają już ponownej waloryzacji kwartalnej z art. 25a ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, skoro nie są składkami zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego po dniu 31 stycznia roku, za który przeprowadzono ostatnią waloryzację. Natomiast w świetle art. 25a ust. 1 pkt 3 i 4 ustawy, składki wpłacone poczynając od dnia 1 stycznia 2014 r. podlegają waloryzacji kwartalnej w przypadku emerytur, których wysokość ustalana jest poczynając od trzeciego kwartału tegoż roku. Jeśli zatem wysokość emerytury ustalana jest w czerwcu 2014 r., na podstawie jej obliczenia składa się suma:

1/ kwoty składek ustalonej po ostatniej rocznej waloryzacji przeprowadzonej

1 czerwca 2014 r. (tj. kwoty zwaloryzowanych składek należnych do końca 2013 roku);

2/ nominalnej kwoty składek należnych za okres od 1 stycznia 2014 r. do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc wypłaty emerytury, które w świetle art. 25a ust. 1 ustawy nie podlegają waloryzacji kwartalnej, a jednocześnie nie zostaną objęte kolejną waloryzacją roczną przypadającą dopiero na dzień 1 czerwca 2015 r.

Wreszcie jeśli ustalenie wysokości emerytury następuje w trzecim kwartale 2014 r., wówczas podstawę obliczenia świadczenia stanowi suma:

1/ kwoty składek ustalonej po ostatniej rocznej waloryzacji przeprowadzonej 1 czerwca 2014 r. (tj. kwoty zwaloryzowanych składek należnych do końca 2013 r.);

2/ kwoty składek należnych za 2014 r. poddanych waloryzacji kwartalnej w myśl art. 25a ust.1 pkt 3 ustawy, obejmująca stan konta po pierwszym kwartale 2014 r. (kwota składek zaewidencjonowanych do końca kwietnia tego roku) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacji za pierwszy kwartał 2014 r.;

3/ nominalnej kwoty składek należnych za okres po zakończeniu pierwszego kwartału 2014 r. do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc wypłaty emerytury, które w świetle art. 25a ust. 1 pkt 3 ustawy nie podlegają waloryzacji kwartalnej, gdyż ta kończy się wraz z pierwszym kwartałem 2014 r.

Jeśli zaś ustalenie wysokości emerytury następuje w czwartym kwartale 2014 r., to podstawę obliczenia świadczenia stanowi suma:

1/ kwoty składek ustalonej po ostatniej rocznej waloryzacji przeprowadzonej 1 czerwca 2014 r.;

2/ kwoty składek należnych za 2014 r. poddanych waloryzacji kwartalnej w myśl art. 25a ust.1 pkt 4 ustawy, obejmująca stan konta po pierwszym kwartale 2014 r. (kwota składek zaewidencjonowanych do końca lipca tego roku) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacji za drugi kwartał 2014 r.;

3/ nominalnej kwoty składek należnych za okres po zakończeniu drugiego kwartału 2014 r. do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc wypłaty emerytury, które w świetle art. 25a ust. 1 pkt 4 ustawy nie podlegają waloryzacji kwartalnej, kończącej się w tym przypadku wraz z drugim kwartałem 2014 r.

Wypada zauważyć, że przyjęty w powołanych przepisach mechanizm

waloryzacji składek pozostaje w pewnej niezgodzie z literalnym brzmieniem art. 25 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, który stanowi o - będącej podstawą obliczenia emerytury - kwocie składek na ubezpieczenie emerytalne z uwzględnieniem waloryzacji składek zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury. Literalnie rzecz ujmując, waloryzacji powinna podlegać kwota składek za wszystkie miesiące poprzedzające miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury. W rzeczywistości zaś regulacja art. 25a ust. 1 ustawy wyłącza spod waloryzacji część miesięcy przypadających na ten okres.

Wyjaśniając w uzasadnieniu niniejszego postanowienia mechanizm waloryzacji składek na ubezpieczenie emerytalne zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego dla ustalenia podstawy obliczenia emerytury, Sąd Najwyższy w przyczyn wcześniej wskazanych odmówił rozstrzygnięcia przedstawionego zagadnienia prawnego w formie uchwały.

kc